

Životní příběh starší mnišky Patācāry

(*Patācārattheriyāvatthu*, Dhp A 113)

„I kdyby měl žít sto let“... Tento výklad učení, který se týkal starší mnišky *Patācāry*, Vznešený přednesl, když pobýval v háji *Jetavana*.

Patācārā byla prý krásnou dcerou obchodníka v *Sāvattī*, jehož majetek se odhadoval na čtyři sta miliónů. V době, když jí šlo na šestnáctý rok, ji drželi pod dozorem v nejvyšším patře sedmiposchoďového paláce. Ona však přesto měla tajně poměr s jedním ze svých mladých sluhů. Přitom ji její rodiče přislíbili jednomu chlapci z rodu stejné společenské vrstvy a stanovili den svatby. Když se tento den blížil, řekla svému mladému sluhovi: „Dají mne prý do rodiny toho a toho jména, a jelikož musím jít proti své vůli, nebudeš tam moci vstoupit, ani přijdeš-li s dárkem. Máš-li mne rád, teď hned se mnou uteč jakýmkoliv způsobem!“ — „Dobrá, milá, odpověděl, „hned brzy

zrána budu stát na tom a tom místě u městské brány; až se dostaneš nějakým způsobem ven, přijď tam. Tak řekl a na druhý den stál na ujednaném místě. Rovněž ona si časně zrána oblékla zašpiněné šaty, rozcuchala si vlasy, pomazala tělo červeným pudrem a se džbánem, jako by šla se služebnými, unikla z domu a došla na to místo. Šli spolu daleko, až se usadili v jedné vesnici. Muž obdělával pole, přinášel dřevo a listí z lesa, žena ve džbánu nosila vodu, vlastníma rukama mlátila rýži, starala se o vaření a jiné práce. Tak *Patācārā* nesla následky vlastního špatného konání v minulosti.

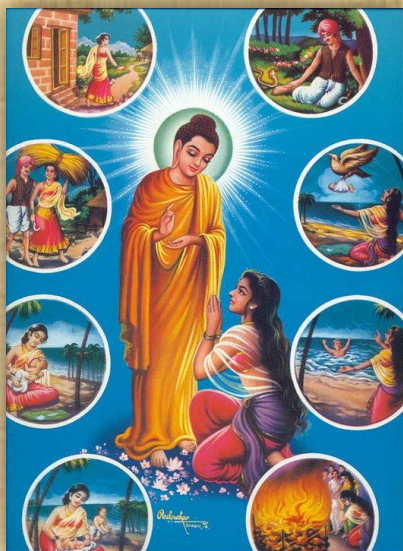
Potom otěhotněla. Když se přiblížil den porodu, prosila manžela: „Zde není nikdo, kdo by mi pomohl. Je známo, že rodiče mívají pro svoje děti slabost, vezmi mne k nim domů, abych mohla porodit tam!“ „Co to říkáš, milá? Jakmile by mne tvoji rodiče uviděli, dali by mne mučit všemi způsoby. Nemohu tam jít!“ odmítl manžel. Znovu a znovu ho prosila, ale marně.

Poté, co manžel odešel do lesa, zavolala tedy na sousedy: „Až se manžel vrátí, neuvidí mne a bude se ptát, kam jsem odešla. Řekněte mu, že jsem šla do domu své vlastní rodiny.“ To řekla a vykočila.

Když se manžel vrátil, zeptal se sousedů a uslyšel, co se stalo. Běžel za ní, a když ji zahlédl a dohonil, žádnými způsoby ji nemohl uprosit k návratu. Jak tak došli k jednomu místu, přepadly ji porodní bolesti. Uvolnila si cestu do houštin a se slovy: „Manželi, bolesti na mne přišly, ulehla na zem a zmítající se v bolestech porodila chlapce. Nyní řekla: „Kvůli čemu bych měla jít do rodného domu, ten důvod se splnil“ a vrátila se s manželem opět domů.

Po čase opět otěhotněla. Tak jako předtím, znovu prosila manžela. Jelikož její

prosba nebyla vyslyšena, vzala si své dítě na bedra a opět odešla. Když za ní manžel běžel a dohonil ji, nechtěla se ani obrátit., Náhle se strhla velká bouře. Lilo, obloha byla od blesků jako v jednom plameni a hromobitím jako by se trhala. V té chvíli na ni přišly porodní bolesti. Zavolala manžela se slovy: „Manželi, porodní bolesti přišly, nemohu to vydržet, najdi mi místo chráněné před deštěm!“

Manžel se sekýrkou v ruce pobíhal sem a tam, a jakmile uviděl na vrcholku mraveniště rostoucí houšti, začal ho osekávat. V tom z mraveniště vylezl hrozný jedovatý had a uštkl ho. Muž pocítil v celém svém těle žár jako by šlehaly plameny ohně, zmodral a na místě zemřel.

I *Patācārā* zakoušela velké bolesti. Vyhlížela manžela, až přijde, neshledala se s ním a porodila i druhého syna. Obě děti, bičovány větrem a deštěm křičely z plných plic. *Patācārā* přihrčená k zemi vzala obě do klína a chránila je koleny i rukama a v takovém postoji prožila noc. Celé její tělo bylo jako bez krve, mělo barvu suchého listí.

Když se rozednělo, dala si novorozence, jenž měl barvu jako kus masa, na bedra, staršímu podala prst se slovy: „Pojď, mileny, otec ti odešel.“ A vydala se po cestě, kterou šel manžel. Když ho uviděla na vrcholku mraveniště ležet mrtvého, zmodralého, se ztuhlým tělem, s pláčem a nářkem: „Kvůli mně můj manžel na cestě zemřel.“ pokračovala dál.

Když uviděla řeku *Aciravatī*, po celonočním dešti naplněnou až po prsa, nebyla schopna moudrého úsudku a nebyla schopna s dvěma dětmi vodu přebrodit. Řekla si: „Starší děcko nechám na bližším břehu, vezmu druhé a půjdu na protější břeh, rozprostřu vrstvu větví a nechám je tam ležet a půjdu ke druhému.“ Tak i učinila. Novorozeně však na protějším břehu nebyla schopna opustit. Vykročila zpátky, ale stále se otáčela a ohlížela. Když došla doprostřed, novorozeného chlapečka spatřil orel a vrhnul se z oblohy dolů v domnění, že je to kus masa. *Patācārā*, když uviděla, jak se pro děcko spouští dolů, s oběma rukama nahoře třikrát co nejhlasitěji vykřikla: „Kšá, kšá!“ Pro přílišnou dálku však orel neslyšel, chlapce uchopil, vzletl do povětří a odletěl.

Chlapec, stojící na tomto břehu, uviděl matku, jak uprostřed řeky s oběma rukama nahoře ze všech sil vykřikuje. Domníval se, že ho volá, a rychle vstoupil do vody. A tak starší dítě odnesla voda a novorozence odnesl orel.

Patācārā šla, plakala a naříkala: „Jedno dítě mi odnesl orel, druhé vzala voda, na cestě leží mrtev můj manžel. Když uviděla jednoho člověka přicházejícího ze *Sāvattihī*, zeptala se ho: „Kde bydlíš?“ „Bydlím v *Sāvattihī*, dcero.“ „Ve městě *Sāvattihī*, v té a v té ulici, žije ta a ta rodina, znáš ji, otče?“ „Znám, dcero, na tu se mne ale neptej, jestli znáš jinou, ptej se!“ „S jinou nemám co činit, jen na tuto se ptám, otče!“ „Dcero, nedáváš mi možnost, abych o tom nemluvil. Vidělas ten dešť dnes po celou noc?“ „Viděla jsem, otče, nikdo jiný než právě já celou noc nemokl a příčinu, proč

jsem mokla, řeknu později. Nejdřív řekni, co se přihodilo v tom domě obchodníka!“
„Dcero, dnes v noci obchodníka, jeho ženu i syna, všechny tyto tři lidi zasypal dům, který spadl. Všichni jsou spalováni na jedné hranici, ten kouř je vidět, dcero!“

Tím okamžikem ani nevnímala padající šat, který na sobě nosila. Ze zármutku přišla o rozum a nahá bloudila s pláčem. Takto naříkala a štkala: „Obě děti zemřely a na cestě leží můj mrtvý manžel, otec s matkou a bratrem hoří na jedné hranici.“

Když ji lidé uviděli, popadli smetí nebo odpadky a sypali jí je na hlavu, házeli po ní hroudy hlíny. Vznešený, jenž právě seděl uprostřed posluchačů ze shromáždění »Osmi« v klášteře *Jetavana* a přednášel své Učení, uviděl přicházející *Patācāru* a

poznal v ní ženu, která se po sto tisíc cyklů času cvičila v dokonalosti a již se splnilo její velké přání.

Patācārā prý v době Buddhy *Padumuttary* viděla Vznešeného *Padumuttaru*, jak vzal jednu starší mnišku ovládající Kázeň zpaměti za paži, jako by ji umožňoval vstup do Zahrady Radosti a

zároveň ji jmenoval (v této dovednostmi) na přední místo mezi ostatními. „I já bych chtěla u Buddhy jako ty dosáhnout předního místa mezi staršími mniškami, které ovládají-Kázeň.“ Toto přání se stalo jejím cílem. Když Buddha *Padumuttara* rozvinul své představy do budoucna, poznal, že její vroucné přání bude splněno. Předpověděl jí: „V budoucnu, v učení Buddhy jménem *Gotama*, bude tato žena mít jméno *Patācārā* a bude první mezi staršími mniškami ovládajícími Kázeň.“

Když ji Vznešený zdaleka viděl se splněnou touhou, s dosaženým opravdovým přáním, pomyslel si: „Nikdo jiný kromě mne není schopen této ženě poskytnout pomoc.“ Způsobil, že se přiblížila ke klášteru. Jakmile ji jeho žáci spatřili, hned volali: „Nedovolte té bláznivé ženě, aby sem přišla!“ Ale Vznešený jim řekl: „Odstupte, nebraňte jí!“ Když přišla blíže, řekl jí: „Sestro, získej opět uvědomění (*sati*)!“

Patācārā okamžitě vlivem Buddhy opět nabyla bdělosti a současně si uvědomila, že je bez šatů. Když se jí navrátil stud a bázeň před nemorálností, příkrčená si sedla do dřepu. Nato jí nějaký muž hodil plášť. Ona si ho oblékla, přišla k Mistrovi, pozdravila paterým padnutím na tvář u jeho svatých nohou a řekla: „Ctihodný pane, buď mi ochranou, buď mi útočištěm! Jedno mé dítě uchopil orel, druhé odnesla voda, manžel zemřel na cestě, rodiče i bratr zahynuli při zřícení domu a hoří na jedné hranici.“

Vznešený vyslechl její slova a odpověděl: „*Patācāro*, už se netrap! Přišla jsi k

tomu, kdo ti je schopen být ochranou a útočištěm i poskytnout pomoc. Tak jako ti nyní jednoho syna uchopil orel, druhého odnesla voda, manžel zemřel na cestě, ba i rodiče a bratr zemřeli při zřícení domu, tak v tomto koloběhu životů bylo v tvém pláči při úmrtí dětí a jiných prolito více slz, než je vody v oceánech.“ Když domluvil, připojil ještě tento verš:

*„Ve čtyřech mořích vody je málo,
zato více slz je prolitých
ze zármutku člověka utrpením stíženého —
proč jsi, ženo, ještě nedbalá?“*

Když tak Mistr rozmlouval o umírání bez konce, zármutek v jejím těle polevil. Poté, co si Mistr uvědomil, že její zármutek není už tak silný, zavolal ji opět: „*Patācāro*, tomu, kdo jde na onen svět, děti ani jiní lidé se nemohou stát ochranou, útočištěm ani bezpečím. Proto tedy, i když jsou přítomni, vlastně zde nejsou. Moudrý člověk má očistit své chování a jen tím si vyčistí cestu vedoucí k *nibbānē*.“ Když domluvil, přednesl k výkladu Učení tyto verše:

*„Ani synové, ani otec či jiní příbuzní
nejsou ochranou;
koho postihne smrt,
ten již nenajde ochrany u příbuzenstva.
Moudrý a v ctnosti zakotvený člověk,
který to vše pochopil,
nechť se bez prodlení vydá
po cestě vedoucí k vykoupení.“*

V závěru rozmluvy, když se nečistoty její mysli, četné jako částičky prachu na širé zemi, spálily, *Patācārā* našla pevnou oporu v plodu vstupu do proudu Učení. Také mnozí jiní dosáhli plodu vstupu do proudu a dalších plodů.

Ona však, když vstoupila do proudu, prosila Vznešeného o přijetí do Řádu. Mistr ji poslal k mniškám, aby ji přijaly. Pro její projevy štěstí při dosažení přijetí se později stala známou pod jménem *Patācārā* (*patīta* = potěšené, *ācāra* = chování)

Jednoho dne vzala džbán s vodou a při mytí nohou vodu vylévala. Voda trochu tekla a pak ustala. Podruhé vylitá voda tekla od toho místa dále, potřetí vylitá voda tekla ještě dále. *Patācārā* si právě toto vzala za svůj meditační předmět: „Jako když se vymezi tři hlavní období života — tak jako voda, kterou jsem rozlila poprvé, i tyto tvorové umírají již v prvním období života; jako voda vylitá podruhé a tekoucí od toho místa dále umírají i ve středním období života; jako potřetí vylitá voda tekoucí od toho místa ještě dál umírají až v posledním období života, pomyslela si *Patācārā*.“

Vznešený, jenž seděl ve své vonné chatrči a šířil zář, jako by stál před ní a říkal: „Právě tak je to, *Patācāro*! Je lepší jeden den nebo i jediný okamžik života toho, kdo vidí vznik a zánik pěti skupin, než celý život toho, kdo vznik a zánik pěti skupin nevidí, i kdyby sto let žil.“ Tak Mistr řekl a ke svému výkladu učení připojil tento verš:

*„I kdyby měl žít sto let,
pokud vznik a zánik nevidí,
lepší je jeden den života toho,
kdo vznik a zánik vidí.“*

V závěru přednesu *Patācārā* dosáhla *arahatství* i s rozlišovacími schopnostmi vhledu.

Během své cesty jako *bhikkhunī Patācārā* dosáhla proslulosti určené Buddhou jako první mezi *bhikkhunīmi*, která je odborníkem ve *Vinayi (etadaggam bhikkhunīnam vinaya dharānam)*. Byla tak ženský protějšek staršího Upāli, hlavního specialistu *Vinayi* mezi mnichy. Toto pojmenování bylo uskutečnění starověké aspirace. Dozvídáme se, že v době Buddhy *Padumuttary Patācārā* viděla, jak učitel přiřadil starší mnišce přední postavení mezi mniškami, které se vyznaly ve *Vinayi* a zdálo se jí, jako by vzal tuto mnišku za ruku a přijal ji do zahrady rozkoší. Na základě toho uskutečnila rozhodnutí a usilovala o jeho dosažení: „Pod Buddhou, jako jste vy, se chci stát jednou z největších mezi mniškami ve znalostech *Vinayi*“ Vznešený *Padumuttara* rozšířil svoji mysl do budoucnosti, cítil, že její touha bude splněna a dal jí předpověď.

Je přirozené, že *Patācārā* byla znepokojena, zejména disciplínou, protože ve svých předchozích letech zažila tak ostře hořké ovoce bezohledného chování. V řádu mnišek se naučila, že intenzivní trénink v disciplíně je nezbytný k dosažení míru a vyrovnanosti. Navíc prostřednictvím vlastní zkušenosti získala hluboké porozumění způsobům lidského srdce a byla tak schopna pomoci jiným mniškám v učení. Mnoho sester se k ní obracelo o radu a našlo velkou útěchu v jejích radách. Jedním z příkladů je sestra *Canda*, který vyjadřuje svou vděčnost *Patācāře* ve verši *Therīgāthā*:

*Vzhledem k tomu, že má pro mě soucit,
Patācārā mi dala vykročení;
pak mi dala napomenutí
a nasměrovala mě ke konečnému cíli.*

*Poté, co jsem slyšela její slova,
následovala jsem její instrukce;
této dámy nabádání nebylo marné.
Jsem svobodná od rakoviny s trojnásobnými znalostmi!*

(Thī 125-26)

Další *bhikkhunī, Uttarā*, oznamovala jak *Patācārā* hovořila se skupinou mnišek o chování a disciplíně:

*Vyvinout sami sebe v Buddhově učení,
které je-li uskutečněné, jeden toho nelituje.
Poté, co si rychle umyjete nohy,
sedněte si stranou.*

*Poté, co povzbudíte svou mysl,
k jednobodovosti a soustředění,
zkontrolujte formace jako cizí,
a ne jako já.*

(Thī 176-77)

Uttarāsi si vzala slova *Patācāry* k srdci a tím dosáhla tří skutečných znalostí.

Therīgāthā popisuje jak *Patācārā* vyučovala jiné mnišky i výhody, které z jejich rad vplynuly. Podle tiráže pronesla tyto verše neurčitá skupina třiceti starších mnišek, které dosáhly *arahantství* v přítomnosti *Patācāry*.

Patācārā byla schopna se změnit z mladé frivolní dívky na starší v *Saṅghze* tak rychle, protože v minulých životech už vyvinula potřebné schopnosti. Podle předchozích *Buddhů* se říká, že byla mniškou již mnohokrát. Poznatky tím získané jí byly skryty pod jejími činy v dalších životech, čekající na dozrání vhodných podmínek. Když se *Vznešený, Buddha Gotama*, objevil ve světě, rychle k němu našla cestu pobízena utrpením a nevědomým nutkáním najít způsob, jak se osvobodit z nekonečného kola znovuzrození. Ztrápená došla k probuzenému a jeho emancipované *Dhammě*, vstoupila do bezdomoví a dosáhla nepodmíněné svobody.

Přeložila bh.Visuddhi a J.Marx

